

گهه ماروی نویی شورای ئاسایش، پیداگری کوماری ئیسلامی لە سەر چەکى ناوکىي، رىگاى بىزگارى كامەيە؟ *

حەسەن رەحمان پەناھ

۵ ئەندامى شوراي ئاسايىشى نەتمەيەكىرىتووهكان، رۆزى شەممە ۲۴ ئى مارسى ۲۰۰۷ لە بارمکاي ئەم رىكخراوه لە نېۋىزىرك، بە زۇرىنى دەنگ بىريارنامەمەكى تازەيان لە دىزى رېزىمى ئىسلامى ئىران پەسەند كرد. ئەم بىريارنامە نوينى كە بە بىريارى ۱۷۴۷ ناسراوه، مۇلۇتى ۶۰ رۆزەي بە ئىران داوه هەتا بەندەكانى بىريارنامە ۱۷۳۷ ئى شوراي ئاسايىش كە لە سەرمماھى ۱۳۸۵ ھەتايدا لەم شورا يە پەسند كر، جىئەجا بىكت و هىندىك دواكارىي تىرىشى پېوه زىادكراوه. بىريارنامە ۱۷۳۷ وېرائى سەپاندىن گەمارق بىسر ناوەندى بېشسازىي مۇوشەكىي و ناوکىي، داواي راگرتى با ئەملاؤەملاي پېتەندى يۈرەتىمەكى لەلايەن رېزىمى ئىرانەمە هەننەوتە گورآ، كە كومارى ئىسلامى لە بەجىگەياندىاندا خۇ دەپارىزى. لە بىريارنامە ۱۷۴۷ و لە ماوهى ۲مانگ مۇلۇت كە بۇ حۆكمەتى ئىسلامى دىاريکراوه، ھاتوە كە "دەبا ئىران گەلەنە ناوکىيەكانى خۆى لەكەمل داخوازىيەكانى ئازانسى نىونەتمەھىي وزە ئەتمومىدا بىگۈچىنى و دەورەيەكى نوا لە تووپىزەكان دەستت پېيكەت".

بىريارنامە ۱۷۴۷ لە ناوەرۆك و داواكارىيەكانىدا بە بىراورد لەكەمل بىريارنامە ۱۷۳۷ توندوتىزىتر و بەرىنترە. لەم بىريارنامەدا گەمارق خراوهتى چەك لەلايەن ئىرانەمە و بە ئاشكرا نۇوسراوه. ئامريكا و ئىسرايل و ژمارەيەك و لاتى تر، كومارى ئىسلامى ئاوانبار بە هەناردىنى چەك و تەقەمنى بۇ حەماس و جىهادى ئىسلامى لە فەلسەتىن و حىزبوبوللا لە لوبنان و ژمارەيەك لە دەستە و تاقمە چەكدارەكان لە عىراق دەكەن.

لە ماوهى ۲۸ سالى رايردۇودا ئەمە يەكەم جارە كە رىكخراوى نەتمەيەكىرىتوءەكان سەبارەت بە فرۇشتى چەك و تەقەمنى لەلايەن كومارى ئىسلامىيە بۇ دەرەوە بىريارنامە دەرەكەت، كە ئەم كارە بە ئاشكرا بە ماناي پىداگریي و دىزايەتى لەكەمل پېشىوانىي مادىي و تەسلىحاتى كومارى ئىسلامى لە گروپ و تاقمە بونىادەكەرا ئىسلامىيەكان لە ناوچەكەدایە كە بە نۇرە خۆى شىكتىكى گەورەيە بۇ رېزىمى ئىسلامى لە گورپانى نىونەتمەھىي و سەرکەوتىن بۇ ئىسرايل و ئامرييکايە لە رازىكىرىنى سەرجمە ئەندامانى شوراي ئاسايىشى رىكخراوى نەتمەيەكىرىتوءەكان لە دىزايەتىكىرىنى سىاستى دەرەوە كومارى ئىسلامى لە ناوچەكە و بەكەوتە شوين داخوازىيەكانى ئەمان دەزەمەدرە.

ھەروەها يەكىكى تر لە داخوازىيەكانى بىريارنامە ۱۷۴۷، داواكردن لە ولاتانى دېكەمە كە لەسەر رەزامەندى خۇيان پېيوەندى بازركانىي و مالىيەن لەكەمل حۆكمەتى ئىسلامى ئىراندا راوهستىن.

ئەم بىريارنامەي پىشت بە بەشى حەۋەمى بەلگەنامەي رىكخراوى نەتمەو يەكىرىتوءەكان دەبەستا كە بە بەكەدەوە دەرەنەنلى ئەم بىريارە تازەيە بۇ سەرجمە ولاتانى ئەندامى ئەم رىكخراوەيە پېويسەتە.

لە يەكىكى تر لە بەندەكانى ئەم بىريارنامەدا ۲۸ لايەنى حەققى و حقوقى رووبەرروى گەمارق و راگرتى دارايىيەكانى بانكىي و مالىيى و قەدەغەكەرنى سەفەر بۇ دەرەوە و لات لەلايەن ئەنجلوومانى ئاسايىش بۇونەتمەو بۇرەيە ئەم شەرىيەكە و ناوەند و دامەزراوه و كەسانەي كە رۇوبەرروى گەمارق و راگرتى دارايىيەكان و قەدەغەبۇونى سەفەر بۇ دەرەوە و لات بۇون، ئەم ناوەند و كەسانەن كە تىكەل بە چالاکىي ناوکى و مۇوشەكى ئىران بۇون. ھەروەها هىندىك بانكى وەك بانكى سې، بانكى سادرات و بانكى جىهانى سې و هىندىك كەسى تر لەخۇدمەگرآ كە وەك پلان دارىيە سەرەمكى و بىرەندانى ناوکىي و چەكسازىي ڕېزىم ناسراون و لە بەپرسان و كاربەدەستانى سوپاىي پاسداران پىشكەتۇن.

گومانى تىدا نىيە كە بىريارنامە دووهەم لە بىريارنامەي يەكەم توندوتىزىترە و ناوەرۆك و داخوازىيەكانى بەرىنترە. بە بەجىگەياندى ئەم بىريارنامەي ئاستى گەمارق و كۆسپەكانى سەر رىگاى پەيوندېي ئابوعرىي و بازركانىيەكانى

تیران لهگمل دونیای دمرهدا بهره‌سکتر و دژوارتر دهبا و نابوری قمیران لیدراو و گمندلهی تیران زیاتر تووشی نهزمه و قمیران دهکات.

به بلاوبونهوهی بربارنامه ۱۷۳۷ بارودوخیکی پر له ترس و نیگهرانی کومملگای تیرانی داگرت. خملک دستیان کرد به پاشمه‌ههکه مهیتی پیداویستیه سهرتاییه‌کانی خویان، نرخی زوربهی کملپله‌کانی روزانه ژیانی خملک بوئاستیکی چهند بهرا بهر زبده.

مافیای نابوری و بازرگانی که جلموی بهدهست ریبیرانی پایه‌بهرزی کوماری نیسلامی و دهست و پتوهندکانیه‌هیتی، گملیک سوود و بهر زهوندیان دهست که توءه و سفره ههژارانه زوربهی خملکی تیران فقیرانه‌تر بوده. گرانی هاوکات لهگمل بیکاری، نهبوونی خزم‌هتگوزاریه کومه‌لایه‌تیه‌کان و نیمکاناتی دمرمانی و نابوری ههرجی زیاتر پشتی خملکی تیرانی چهماندوتهوه.

له بارودوخیکی نهوتودا و له دواین روزانه‌کانی سالدا، رژیم بنهمای حقدستی کریکارانی بو سالی ۸۶ ههتاوی دیاریکرد. بهپی پسندکراوی شورای کار، لانیکه‌می حقدستی کریکاریک له مانگیکدا ۱۸۳ ۱ ههزار تمدن (۱۸۵ دولاوی نهمریکی) دیاریکرده و نهム حقدسته کممه کریکارانیک له خو دهگرا که لمسه کارن و شانسی پسیداکردنی کاریان ههیه. لمسه‌دا ۲۰ بیکارانی تیران لهم ههقدست و نیعمه‌ته نیسلامیه رژیم بیهش. بهپی ناماری فهرمی رژیم، هیلی ههزاری له تیران بری ۲۵۰ ههزار تمدن واته زیاتر له (۲۵۰ دولاو) له مانگیکاده و بهپی زوربهی بهراورده‌کانی زانستی و کارناسانه، خمرجی ژیانی بنهمالیه‌کی ۵ کمیی له مانگیکدا، نزیک به ۵۰۰ ههزار تمدن (۵۵۰ دولاو)، جیوازی نیوان نهム دوو خمرجه و حقدستی مانگانه بهرپرسنیکی بنهماله، ۳۰۰ ههزار تمدن (۳۰۰ دولاو) که نهム جیوازی و کملپله‌هی پیداویستی و دایبن بونی ژیان، دهبا له رینگای کاری زوهملی به مندان، لمشرق‌شی ژنان، چهند پیشه بونی ژنان و پیوان، نهوش نهگم بواری کار برمخسا پریکرنتهوه.

سهرهای نیگهرانیه‌کانی سهرچاوه‌گرتوو له نهبوونی کار و پیشه، نان، کریی نیشنتمجیبون، خویندنی مندان و زور شتی تر، نیگهرانی و ترس له شهر و کوشتار و چهندین بهلا و موسیبیتی تر ژیانی روزانه خملکی تووشی مهترسیی کردووه. له هملومهرجیکی نهوتداوه که خملکی تیران رووبهرووی ههراوهوریای شهربخوازانه دهنهوه و به وتهی نهحمدی نهزاد "اقه‌تاری نهتقمه‌ی تیران نه گیر و نه ستپی ههیه و نه رادوستیت." فهزای شهربخوازی لمهکاتیکدا سینه‌ر دهخاته سهر کومملگای تیران که خملکی نازارچیشتوو و بهلا دیتوروی نهム ولاته نهزمونی ترسناکی شهری ۸ ساله‌ی تیران و عیراقیان پشت سهر ناوه.

له هملومهرجیکی نهادا رهوانه‌کردنی دوو کهشتی شهربکردنی کهشتی کاریکایی بو ناهوکانی کهنداد، ههرهشی روزانه کار بهدهستانی نامیریکایی له کملک و مرگرتن له هیزی نیزامی و گهلاهی هیرش بو سهر تیران که گوایه له سهر میزی کاری بونوشه، گیرانی چهند کار بهدهستی ئاسایشی تیران له ههولیز و بهغا له عیراق و فهرمانی بونوشه به مهدهستی تهقهکردن له نیانیه‌کانی سهر به رژیمی نیسلامی له عیراق، گیرانی ۱۵ ملههوانی ئینگلایسی له ناهوکانی کهنداد له لایمن سوپای پاسدارانی نیرانهوه و راگوییزانی نهوان بو تاران، مانوره يمک لهدوای يهکه‌کانی سوپای پاسداران له کهنداد و دهربایی عوممان و سهرسنووره‌کانی تیران و عیراق و مانقری ۱۰ ههزار کمیی هیزه‌کانی نامیریکایی له کهنداد، نیشانه‌ی سهربزیوی و نیمه‌تی شهربخوازانه کار بهدهستانی کوشکی سپی و ریبیری کوماری نیسلامی تیرانه.

نهگم نهム کردهوه و شهربنگیزیهانه، رووبهرووبونهوهی نیزامی لئی نهکه‌هیتنهوه که تا ئیستایش و ایشان دهداد، (نهگم لیدانی بهره‌سک له ناونده ههستیی و نیزامیه‌کانی کوماری نیسلامی پاش ناکام مانهوهی ههموله دیبلو ماییکه‌کان، که نهوش به قازانچی کوماری نیسلامی و به زیانی خبائی خملکی تیران تهواو دهیت)، بهلام هملومهرجی نیزامی بسهر تیران و سهرچام ناوچه‌کهدا زال کرده و موتکه‌ی شهربونه بهشیک له ژیان و نیگهرانی واقعی خملکی تیرانه.

گومانی تیدانیه که نیولیبراله‌کانی دهسه‌لادار له کوشکی سپی سهربه‌ای مهیل و حمز له شهربخینه‌یزی، بهلام توانا وئیختیاراتی بهره‌سکیان لمسه ریدایه و به مهیلی خویان ناتوانن له ههموو شوینتیک ره‌مبارن بکهن. نهگم

بیبرای گشتی جیهان بُو بوش و هاکارهکانی زورگرینگ نهبا، به لام نهوان ناتوان بهرانبه به بیبرای گشتی و دنگدهرانی نامریکایی که متخرخم بن. هر نه دنگدهرانه که و لامی سیاستهکانی^۶ سالی رابردوی ببووشیان له دواین همبلزاردنهکانی مجلیسی نوبنهران و سنهای نهم و لاته به تومارکردنی گمورهترین شکستی^۷ سالی رابردعی دمهه لاتی کوماریخواز مکان دایمیوه.

دژایه‌تی ناشکرا و بهرچاوی دنگدرانی ئامریکایی له راستیدا دژایه‌تیکردنی سیاستی شەرخوازانه و ئالۇزكىرنى جيجهان له لايەن بوش و حىزبەكىمەتى. خەلکى ئامریكا بە دېتى كۆزرانى ھەممۇ رۇزىدى مندالكانيان له شەرىيکى بىئاكام و نائومىد له عىراقدا، كە سەركەوتىن تىيدا رۇز بەرۋۇز لاۋاتىر دەپا و زالە هاتون و حازرنىن چىتەر مندالكانيان بىكەنە قوربانى. ھەرودەها ئۇوانەي له ئامریكا مالیات دەدەن له بەفيروزدانى بىئاكام و نادىيارى ئەم مالیاتە لەلە شەرى عىراق و ئەفغانستان نارازىن. ئەو راستىيانە و گەلەتكەنلىك فاكتەرى تر، سەركومارى ئەمرىكايىان خستۇتە ھەلمۇ مەرھىزىكى دژوارى ھەلگىرىسانى شەرىيکى تر وە له ناچەكەدا تۈريك بۇونۇھى سیاستى پاوانخوازانەي كار بىمدەستانى كوشكى سېپى و تاڭرۇوي ئەوان له بوارى نىيونتەمۇھىي بۇتە ھۆى گۈزىي و ئالۇزىبى به ناشكرای سیاستى كۆمارىخوازان و دىمۆكراڭەكانى نەياريان له ئاستى سیاسى و كۆمەلایەتى ئەمرىكى.

هر ووهها و لاتاني ديکهه نيمپرياليستي، له ريهكاي لاوازكردن سياسه شهربخازانهكانى بوش و همولدان بوق بيرتمسک كردنوه و پابهندكرنى به بريارنامه و ياسا و ناوونده نيونهتمو مبيهكان همول بو رامكردن و پيشگرن له سهمر مروبيهكانى بوش دهدن. ريهكاهوتى گشتى شوراي ئاسايش سهبارت به پاسهندكرانى ۲ بريارنامه بوق دژايته ليهگمل پرۇزه ناوكي ئيران، جياواز له دژايته يكىردن لهگمل بيرنامه درييماوهى ئەتمىي ئيران، له لايىكى ديكىمه مابىستى باقى زلهيزكان پابهند كردنى بوش به گەمەكانى نيو رېتكراوى نەتھو يەكگرتوءەكان و سەرجەم ياسا و ناووندەكانى ترى نيونهتمو مەسىمىي و به رەسمىي ناسينى بېشى نەيارانى جىهانى ئەمۇ له جىهانى چەند جەمسەرى ئەممەرۇدايە.

شایانی باشد که کوماری نیسلامیش و هک لایه‌نی سهره‌کی نهم کیشیه، ثاگداری توانایی و ناستمنگه‌کانی خوبی و دعوه‌له‌تی نامریکایه لهم کیشمکش و دژایه‌تیبانده که نهمروز له ثارادان. سهره‌رای کارشکنی بمرته‌سک، به‌لام کوکاری نیسلامی ریخوشکری سهره‌کوتی نامریکا له نهفغانستان و عیراق بوروه وکاریگه‌بری و فازانجی حاشاهله‌نگری لهم سهره‌کوتانه هبوروه. کوماری نیسلامی به ناشکرا هاوکاری دولتی نامریکای کرد بۆ رروخاندنی تالیبان و رژیمی به‌عسى عیراق و له لایه‌کی دیکمه نامریکا ش له پیتناو رروخاندنی دوو نهیاری سهره‌کی کوماری نیسلامی، واته تالیبان و نهفغانیده له رۆژه‌هلاات و حکومه‌تی به‌عس له رۆژئوای نیران، رۆلی سهره‌کی گئیرا و خزمتی گهوره‌ی به کوماری نیسلامی کرد.

به لام سهرم رای سه مردم نهاده باشند که باسکرا، دزایهتی له کامل پرورزی هئتمومی نیران و بمرگری له تتمیار بونی کو ماری نیسلامی به چه کی ناوکی نیگهرانیه کی واقعی نامریکا و زاهیز مکانی دیکه جیهانه. چونکه هئتمومی بونی نیران ناسایشی روزه لاتی ناور است به بونی لمسدا ۷۰ وزه و سوتهمه نی سروشی تیکرای جیهان، دشیونینا و لاتانی تری ناوچه کش له بینا دستراگهیشن به چه کی ناوکی و هسوشه و توعشی همولبودان ددهکات و به کردوه نهاده ناوچه هستیاره دخانه قوناغیکی تازه تری ملمانی چه کی مهتر سیدارمه، که داهاتووی پر مهترسی و ناسایشی ناسهقامگیری نهاده ناوچه هی به هیچ جور تیدا گارانی ناکرا.

حالیکی گرینگی دیکه‌ی بهرنامه‌ی ناوکی تیران، رهوی له ناوخوی و لاته. کوماری ئیسلامی لەسەر ئەو بروایمیه کە و لاتانی خاون چەکی ناوکی نه تائی له ئاستی جبهانیدا دەستدریزیکردن بۆ سەريان کاریکی ئاسان نییه، بەلکو كرده‌مەیه‌کی مەترسیدار و تارادیه‌ک مسوگەر نییه. هەروها هېبۈنی چەکی ناوکی بۆ ناوخوی و لات و نیشانداني دوزمنى دەركىي و خۇلقاندى كەشۈھوای شەر، بوار بۆ سەركوتى نازەزايەتىمەكانى جەماورىش دەرمەختىن. بەلام له چوارچىوهى بەرنامه و پرۆزە ناوکي تیران، ئەمەيى كە له لايەن ميدىاير رۆزئاوا و كومارى ئیسلامىي و باڭگەشەكەرانى ئەوان ئەنۋە بەئاقەستە بە بەرنامە لەپېرى دەبەنەوە، ھەلۇمەرجى تىوخۇي تیران و نازەزايەتىمە كانى جەماورىيەكەن دىزى كومارى ئیسلامىي. ئەم نازەزايەتىيانە له ماوەي يەك سالى رابىدوودا له سەرجمەم مەيدانەكان درىزە هەبۈءە و رەموتىكى رەوو له پېشەوە و ھىوا بەخشى بەخويەو گرتۇءە. ئىستا بە تىرۇنەننەكى سەرپەتىيانە دەبىنەن كە كۆملەگەنەكى تیران بە بەراورد لەكەل سەرجمەم رۆزەلاتى ناومەستدا كۆملەگەنەكى زېندووى بە جموجۇل و له حالى بەرەپەن چۈندىا يە كە بەرەپەرە و بەرەمۆام و ھەنگاوه بە ھەنگاول له ھەولى گۇرانەكاري قۇلى كۆمەلايەتىدا يە و ھەلۇمەرجى رىزگارى خۇي لەزىز دەسەلاتى رېزيمى ئیسلامىي دەخۇلقىنى. بىزۇتنەنەكى كە ھەلگەرتى دەرسىمى رووخانى حەكمەنەي مەزھبى و جىابۇنەوە دىن لە دەولەت يەكىك لە تايەتمەندىيە بەرچاومەكانىيەتى.

سالى ۱۳۸۵ ئى هەتاوى، سالى بەرىنچەر بۇونەوە، قولنەر بۇونەوە و پەتمۇر بۇونەوە بزووتنەوە كەنەتكارىي، ژنان، خۇيىنەكاران و بزووتنەوە شۇرۇشكىرەنەي كوردىستان بۇو. ئەمەر، ئەم تىكوشان و بزووتنەوانەن كە وېرائى مەملانى لەكەل بېتكارىي، گرانيي، گىرۆدە بۇون بە مەوادى سرکەر و سەرجمەم گىروگىرقەتە كۆمەلايەتىمەكان و ھەرەھا بەرەپەنەكانى لەكەل سەركوت و دېكتاتورىي تۇندۇتىزى ئیسلامىي، سىيماي راستقىنەي كۆملەگەنەكان تیران نىشان دەدەن. بەلام لەبەرانبەر ئەم رەوت و بزووتنەوە ھىوابەخسانەدا بېشىك لە لېپەلەكانى تیران و ناسىۋۇنالىيەتەكانى كورد چاوى ھيوايان بىريوەتە ھىزىمى نىزامىي ئامريكا و رووخانى رېزيمى ئیسلامىي لەرىگاى دەستتىموردانى نىزامىي ئەم و لاتەمە. ئەوان لەسەر ئەو بروايەن بەمأا ھاواکارى و دەستتىموردانى ئامريكا و اتە بەمأا دووپاتىكەنەوە سينارىيۇ ئىراق رېنگەنەكى دەربازىيۇن بۆ خەلکى تیران لەزىز دەسەلاتى كۆمارى ئیسلامى لەئارادا نىيە. ئەم رەوتانە بەم ئاسۇر و سىاستانەنەنەوە، لەلایمەكەوە نامۇبۇونى خۇيان لەكەل ويسىت داخوازىيەكانى بزووتنەوە جەماورى و شۇرۇشكىرەنەي تیران دەسلامىن، لەلایمەكى دېكەمىشەوە حازر بۇونى خۇيان بۆ بەرپۇھىردىن پرۆزە ئېپەرپەلەسى ئامريكا لە تیران نىشان دەدەن. بەلام مېزۇو هەتا ئىستا نىشانىدا وە كە رىزگارى خەلکى سەتمەنلەكراو و مافخواز و بەدەستەنەنائى ئازادىي و رىزگارى لەزىز سەركوتى دېكتاتورى و شەر و گەمارۋى ئابۇورى و.... ئەغا لە ئاكامى خەباتى راستەخوازى كەنەتكاران و جەماورىيەكدا بەدەستىت كە خۇيان ھەلسۇپۇردا وانە بۆ بەدەنەنەنائى خەبات دەكەن و له رەوتى خەباتى رۆزانە و به كرده‌مە خۇياندا لە پېتىا دامەزراەن و پارىزگارى لە ئازادى و دادپەرەپەرە يەكگەرتۇءانە فەداكارىي دەكەن.

ئىستا كە سىيەرى نەحسى گەمارۋ و شەر بەسەر كار و زىيانى خەلکى ئىراندا قورسايى دەكەت و مۇتەكەي شەرنىكى تر بە ھەولى ئامريكا و كۆمارى ئیسلامىي رۆزبەررۆز بەسەر خەلکى تیران و ناوچەكەدا زال دەبا، تەمبا رېنگاى رىزگارى لەم بەلاؤ نەھامەتىيانە و داھاتورىيەكى ئىل كە له ئاكامى سىياسەتى دوو دەولەتى شەرخوازدا خۇلقاون، خەباتى وشىارانە، يەكگەرتۇءانە و رېنگەراوى خەلکى تیران، كە ھەم دەتوانما بۆ ھەممىشە شەرى كۆمارى ئیسلامىي لەسەر خەلکى ئازار چىشتۇرى تیران و ناوچەكە بىرىتەمە و ھەم دەسەلاتى مەزىخواز ئەنە ئامريكا و مەملانىي درۆيىھى ئەو لەذىز دېكتاتور مەكان پۇچەل بکاتەوە و ھەم خەباتى راستقىنەش بە رېيازى عەبىنی خۆيدا بېتە پېش. بىيگۆمان بېروراي گىشتى ئاشتىخواز و ئازادىخواز، ناوەنە كەنەتكارىيەكان، چەپ و مەرۆقۇستى جىهان لەم خەباتە شۇرۇشكىرەنەي و مافخواز ئەنەدا، يارمەتى خەلکى تیران دەدەن. نە گەمارۋ و نە شەر، بەرىنچەر دەنەوە خەبات لە پېتىا رووخانى رېزيمى ئیسلامىي، دەتوانما بېتە دەرسىمى جەماورى ئازارى و وەگىان ھاتۇو و رەموتى رىزگارى خەلکى تیران بەرەپەن چۈش بەرىت.